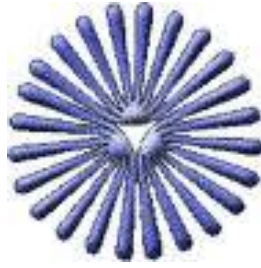

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور
دانشکده علوم انسانی
مرکز تهران غرب

پایان نامه

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد
رشته علوم سیاسی
گروه علوم سیاسی

عنوان پایان نامه:

رویکرد پست مدرن به معضل امنیتی منطقه خاورمیانه

حامد روشن چشم

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا حاتمی

استاد مشاور:

دکتر مسعود مطلبی

آبان ماه ۱۳۹۲

اینجانب **حامد روشن چشم** دانشجوی ورودی سال ۱۳۹۰ مقطع کارشناسی ارشد رشته **علوم سیاسی** گواهی می‌نمایم چنانچه در پایان‌نامه خود از فکر، ایده و نوشته دیگری بهره گرفته‌ام با نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم منبع و ماخذ آن را نیز در جای مناسب ذکر کرده‌ام. بدیهی است مسئولیت تمامی مطالبی که نقل قول دیگران نباشد بر عهده خویش می‌دانم و جوابگوی آن خواهم بود.

نام و نام‌خانوادگی دانشجو: **حامد روشن چشم**

تاریخ و امضاء

اینجانب **حامد روشن چشم** دانشجوی ورودی سال ۱۳۹۰ مقطع کارشناسی ارشد رشته **علوم سیاسی** گواهی می‌نمایم چنانچه براساس مطالب پایان‌نامه خود اقدام به انتشار مقاله، کتاب و ... نمایم ضمن مطلع نمودن استاد راهنما، با نظر ایشان نسبت به نشر مقاله، کتاب و ... و به صورت مشترک و با ذکر نام استاد راهنما مبادرت نمایم.

نام و نام‌خانوادگی دانشجو: **حامد روشن چشم**

تاریخ و امضاء

کلیه حقوق مادی مترتب از نتایج مطالعات، آزمایشات و نوآوری ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه پیام‌نور می‌باشد.

آبان ماه ۱۳۹۲

تقدیم به:

پدر بزرگوارم

که سپیدی مویش، دستان خسته و باصلابتش، جاودانه‌ترین سرمایه‌های زندگیم است او که محبتش بی‌ریاست و در این سالها همچون میتون محکم و با اقتدار، همواره حامی و پشتیبانم بوده و صداقتش بیدیه‌الهیست که انبهار برای زندگیم بردسات با افتخار بوسه می‌زنم.

تقدیم به:

مادر عزیزم

عزیزترین کلام زندگیم، فرشته‌ای که زندگی خود را فدای آسایش و راحتی فرزندانش کرده و او که برایم منظر گذشت و فداکاری است و وجودش همچون چشمه ساران طاق و دالاهو پاک و بی‌آلایش است
و من در کنارش رایحه و ترنم خوش اینار را احساس کردم.

بالتقدیر و تشکر ویژه از:

جناب آقای دکتر محمد رضا حاتمی

که همواره در تمام مراحل زندگانی

و تحصیلاتم حامی و یاور بنده بودند.

جناب آقای دکتر مسعود مطلبی

که هم به عنوان استاد و هم به عنوان مشاور پایان نامه نهایت همکاری را با بنده داشتند.

تقدیر ویژه از جناب آقای دکتر حسین علی کریمی که به عنوان داور وقت خویش را در اختیار بنده قرار دادند.

چکیده

منطقه خاورمیانه بیش از هر چیز بیانگر «بحران» و «منازعه» است. نگاه به گذشته این منطقه حاکی از وضعیت امنیتی اسفبار می باشد. وقوع دو جنگ جهانی، جنگ های گسترده میان اعراب و اسرائیل، سه جنگ عظیم در خلیج فارس، جنگ های داخلی متعدد، شکل گیری جنبش های اجتماعی - اسلامی و در نهایت رشد بنیادگرایی اسلامی باعث شده است تا منطقه خاورمیانه نمادی از جنگ و خون ریزی باشد. از این رو، دال مرکزی گفتمان خاورمیانه را امنیت مفصل بندی کرده است. این در حالی است که اغلب رویکردهای امنیتی برای مطالعه و کاهش معضلات امنیتی در این منطقه استراتژیک با شکست روبرو شده اند. رویکرد واقع گرایی و کپنهاگ از جمله رهیافت های است که در پوشش امنیتی منطقه خاورمیانه مورد استفاده قرار گرفته اند. به گونه ای که این رهیافت ها علاوه بر شکل دهی به مجموعه های امنیتی بیش از پیش به مباحث امنیتی تاکید کرده و منجر به تداوم جنگ ها و منازعات از طریق قدرت نظامی و بازدارندگی گشته اند. بنابراین، بررسی معضلات امنیتی منطقه خاورمیانه از رویکرد جدید پست مدرنیسم ضروری به نظر می رسد. هدف از پژوهش حاضر نمایان کردن گفتمان جدید در بررسی مسائل امنیتی منطقه خاورمیانه و کمک به کاهش معضلات امنیتی است. سوال اصلی پژوهش این است که چگونه رویکرد پست مدرن در حل معضلات امنیتی در خاورمیانه می تواند مفید واقع شود. فرضیه پژوهش حاکی از این مطلب است که رویکرد پست مدرن با ایجاد تحول در گفتمان امنیتی توانایی کاهش معضلات امنیتی در خاورمیانه را دارا است. این پژوهش با استفاده از روش ترکیبی مبتنی بر تحلیل زبانشناختی سوسور و تبارشناسی فوکو همچنین بهره گیری از گردآوری کتابخانه ای و مصاحبه با متخصصان، بیانگر این نتیجه است که تحول در هویت در عرصه پست مدرن منجر به مفصل بندی جدید از گفتمان امنیت می شود که این شکل از گفتمان امنیت نه در منازعه میان هویت ها بلکه امنیت زدایی از هویت را منجر خواهد شد.

واژگان کلیدی: پست مدرن، امنیت، خاورمیانه، تحلیل زبانشناختی سوسور، تبارشناسی فوکو،

هویت

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
بخش اول: کلیات	۱
فصل اول: طرح تحقیق	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- طرح مسأله	۲
۳-۱- اهمیت موضوع	۵
۴-۱- اهداف پژوهش	۵
۵-۱- پیشینه پژوهش	۵
۶-۱- سوال اصلی پژوهش	۹
۷-۱- سؤالات فرعی	۹
۸-۱- مفروض	۱۰
۹-۱- فرضیه پژوهش	۱۰
۹-۱- مفاهیم کلیدی	۱۱
۱۰-۱- روش تحقیق	۱۶
۱۱-۱- روش گردآوری	۱۶
۱۲-۱- سازماندهی پژوهش	۱۷
بخش دوم - شکل گیری مسائل امنیتی خاورمیانه مبتنی بر تحلیل زبانشناختی سوسور	۱۸
فصل دوم - مطالعات همزمانی و در زمانی (مبتنی بر مسائل خاورمیانه)	۱۸
۱-۲- مقدمه	۱۹
۲-۲- زبان و گفتمان	۲۱
۳-۲- مطالعه در زمانی	۲۵
۴-۲- تفاوت‌های میان زبان شناسی هم زمانی و در زمانی	۲۸
فصل سوم - تاریخ و ژئوپلیتیک خاورمیانه	۳۴
۱-۳- مقدمه	۳۵
۲-۳- شکل گیری مفهوم خاورمیانه	۳۵
۱-۲-۳- شرایط اقلیمی منطقه خاورمیانه	۳۹
۲-۲-۳- فرهنگ مردم منطقه خاورمیانه	۴۰
۳-۲-۳- جغرافیای سیاسی	۴۴

۴۸.....	۴-۲-۳ استعمارگرایی
۵۰.....	۵-۲-۳ پیدایش دولت‌های مدرن خاورمیانه
۵۳.....	۶-۲-۳ نفت
۵۸.....	۷-۲-۳ نفت و مرزهای خاورمیانه
۵۹.....	۸-۲-۳ منازعات اعراب و اسرائیل
۶۱.....	۹-۲-۳ ناسیونالیسم و جنبش‌های خاورمیانه
۶۴.....	فصل چهارم - امنیت در خاورمیانه
۶۵.....	۱-۴ مقدمه
۶۶.....	۲-۴ مسائل امنیتی در خاورمیانه
۶۷.....	۱-۲-۴ مسائل امنیتی ناشی از تهاجم خارجی به کشورهای خاورمیانه
۷۷.....	۲-۲-۴ معضلات امنیتی ناشی از مسائل داخلی یا فراملی
۸۱.....	۳-۲-۴ مشکلات امنیتی حاصل از درگیری‌های مرزی
۸۶.....	۴-۲-۴ مسائل امنیتی که تحت تأثیر فرآیند جهانی شدن به وقوع پیوسته اند
۸۹.....	۳-۴ مختصات و ویژگی اساسی محیط امنیتی خاورمیانه
۹۵.....	فصل پنجم - رویکردهای نظری به مسائل امنیتی خاورمیانه
۹۶.....	۱-۵ مقدمه
۹۶.....	۲-۵ رویکرد امنیتی واقع‌گرایی
۹۹.....	۱-۲-۵ مفروضات امنیتی واقع‌گرایی
۱۰۱.....	۲-۲-۵ الگوی رفتاری بازیگران
۱۰۴.....	۳-۲-۵ تنگنای امنیت
۱۰۶.....	۴-۲-۵ وخامت تنگنای امنیتی
۱۰۸.....	۵-۲-۵ بقا و نظامی محوری در مفهوم و موضوع امنیت
۱۰۸.....	۶-۲-۵ بررسی معادله امنیت واقع‌گرایان
۱۱۰.....	۳-۵ ناکارآمدی رویکرد واقع‌گرایی در خاورمیانه
۱۱۴.....	۱-۳-۵ اولین جنگ: ۱۹۴۸-۱۹۴۹
۱۱۵.....	۲-۳-۵ محدودیت‌های نظریه عبرت از شکست
۱۱۷.....	۴-۵ مکتب کپنهاک
۱۱۷.....	۱-۴-۵ تهدید محوری در مفهوم امنیت
۱۲۰.....	۲-۴-۵ امنیت موضوعی بین‌ذهنی
۱۲۱.....	۳-۴-۵ دولت محوری در مرجع امنیت

بخش سوم - رویکرد پست مدرن به معضل امنیتی منطقه خاورمیانه	۱۲۴
فصل ششم - رویکرد پست مدرن (مبانی نظری)	۱۲۴
۱-۶- مقدمه	۱۲۵
۲-۶- تعریف پست مدرنیسم	۱۲۶
۳-۶- ریشه‌های تاریخی پست مدرن	۱۳۰
۴-۶- مطالعات امنیتی پست مدرن	۱۳۴
۱-۴-۶- امنیت و ساختار نظام بین‌الملل	۱۳۸
۲-۴-۶- امنیت به مثابه عمل گفتاری	۱۳۹
۳-۴-۶- امنیت و هویت ملی	۱۴۰
۴-۴-۶- تبارشناسی، امنیت مجازی و فرهنگ عمومی	۱۴۱
فصل هفتم - رویکرد پست مدرن به مسائل امنیتی خاورمیانه	۱۴۷
۱-۷- مقدمه	۱۴۸
۲-۷- تبارشناسی امنیت	۱۴۸
۳-۷- مراحل اصلی فرآیند تبارشناسی	۱۵۳
۱-۳-۷- شناسایی مسئله	۱۵۷
۲-۳-۷- سوابق موضوع	۱۵۸
۴-۳-۷- کشف گفتمان	۱۵۹
۵-۳-۷- تحلیل گسست	۱۶۰
۶-۳-۷- تحلیل تبار	۱۶۱
۷-۳-۷- تحلیل تصادف	۱۶۱
۸-۳-۷- تحلیل قدرت	۱۶۱
۹-۳-۷- تحلیل مقاومت	۱۶۲
۱۰-۳-۷- نقد حال	۱۶۳
۴-۷- تبارشناسی مفهوم امنیت	۱۶۳
۵-۷- تبارشناسی امنیت در خاورمیانه	۱۶۸
۶-۷- شکل‌گیری هویت و معنا	۱۷۸
۶-۷- هویت و امنیت در عصر پست مدرنیسم	۱۸۴
۸- بحث و نتیجه‌گیری	۱۸۶
فهرست منابع	۱۹۱

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۲۰	جدول ۱-۲. تباین‌های میان زبان و گفتار.....
۲۷	جدول ۲-۲. مقایسه میان حقایق هم‌زمانی و در زمانی.....
۴۳	جدول ۱-۳. درصد تمایز مذهبی گروه‌های قومی بر اساس مناطق مختلف.....
۴۳	جدول ۲-۳. درصد عوامل مذهبی در تعارضات قومی.....
۴۴	جدول ۳-۳. گستره تعارضات قومی.....
۵۵	جدول ۴-۳. ذخایر و منابع احتمالی نفت خاورمیانه.....
۵۶	جدول ۵-۳. ذخایر اثبات شده، کشف نشده و رشد ذخایر.....
۵۶	جدول ۶-۳. ذخایر و تولید گاز خاورمیانه.....
۵۹	جدول ۷-۳. روابط تجاری میان اعراب در اواسط دهه ۱۹۹۰.....
۷۰	جدول ۱-۴. مداخله امریکا در شبکه خاورمیانه از سال ۱۹۴۵ تا سال ۲۰۰۱.....
۸۳	جدول ۲-۴. توزیع تعارضات بین کشورهای خاورمیانه.....

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۹.....	شکل ۱-۲. تقسیم بندی شاخه های علم روانشناسی عمومی
۲۰.....	شکل ۲-۲. تمایز میان زبان و گفتار
۲۲.....	شکل ۳-۲. رابطه میان تصور صوتی و مفهوم (نشانه)
۲۹.....	شکل ۴-۲. روابط میان زبان و گفتار
۳۹.....	شکل ۱-۳. نقشه خاورمیانه
۵۰.....	شکل ۲-۳. نقشه کشورهای خاورمیانه

بخش اول: کلیات

فصل اول: طرح تحقیق

۱-۱- مقدمه

خاورمیانه از مهمترین مراکز منازعات و مناقشه آمیز در جهان محسوب می‌گردد. این منطقه همواره از زمان شکل‌گیری آن به عنوان یک منطقه و وضعیت نظامی تا سالهای پایانی قرن بیستم و سالهای آغازین قرن بیست و یکم درگیر منازعات بسیاری بوده است. شاید آمار جنگ‌های میان سال ۱۹۶۲ تا ۱۹۹۵ که بالغ بر ۴۰ درگیری است، نمونه‌ای از این واقعیت باشد.

بررسی تاریخ سالهای گذشته خاورمیانه بسیار تکان دهنده است. جنگ ایران و عراق، اشغال کویت توسط عراق، جنگ اعراب و اسرائیل، حمله نظامی آمریکا به منطقه، جنگ داخلی لبنان، جنگ داخلی سوریه، جنگ لبنان با اسرائیل، حملات تروریستی در داخل کشورها سرکوب جنبش‌های اجتماعی و غیره حاکی از بی‌قراری منطقه خاورمیانه است. اختلافات مرزی و سرزمین، اختلافات قومی - مذهبی، تعارضات ایدئولوژیک، نفت، دخالت قدرت‌های بزرگ از جمله عوامل تأثیر گذار بر پویش امنیتی خاورمیانه به شمار می‌روند.

۱-۲- طرح مسأله

شماری از اندیشمندان بر این باور هستند که خاورمیانه به ندرت قابل تعریف است. به گونه‌ای که در متون جغرافیایی که بعد از جنگ دوم جهانی منتشر شده‌اند، هیچ‌گونه توافقی در تعیین حدود و مرزهای خاورمیانه قابل مشاهده نیست. به طوری که گاهی در آنها عنوان خاورمیانه حذف می‌گردد و به جای آن دو عنوان مجزا از هم بنام «شمال آفریقا و خاور نزدیک» مورد استعمال قرار می‌گیرد. اگر از خاورمیانه به عنوان یک ناحیه طبیعی برای انسان که در علم جغرافیا مورد نظر است یاد کنیم، به هیچ نتیجه‌ای نخواهیم رسید. با این همه به لحاظ جغرافیای اغلب اندیشمندان اعتقاد دارند که ترکیه،

ایران و همه کشورها و سرزمین‌های آسیایی که در جنوب این دو کشور واقع شده‌اند، به علاوه مصر به خاورمیانه تعلق دارند. فارغ از جغرافیای خاورمیانه امروزه آنچه که این واژه را بر سر زبان‌ها انداخته است، موقعیت استراتژیکی و بحران‌های درون آن می‌باشد. این واژه، - خاورمیانه - و پوشش‌های دورن آن با مفاهیمی همچون بحران، ناامنی، شورش، تروریسم، سرکوب، حکومت‌های استبدادی و اختلافات قومی - مذهبی، همچنین جنگ‌های درون آن پیوندی مستحکم برقرار کرده است. بنابراین، شکل‌گیری خاورمیانه در جامعه زبانی کنونی همزاد بحران بوده است، و منجر به ارجاع دال خاورمیانه به این گونه مدلول‌ها شده است. لذا می‌توان خاورمیانه را از دو بعد زبان شناختی که منجر به تولید واقعیت روانشناختی در آن می‌شود و همچنین فرآیند تحول مسائل امنیتی آن را مورد کندوکاش قرار داد.

اما آیا این فهم و نظام معنایی در گذشته نیز چنین بوده است؟ و آیا همچنان باقی خواهد ماند؟ به عقیده بری بوزان از متفکران مکتب کپنهاگ در گفتمان امنیتی منطقه خاورمیانه از دیدگاه واقع‌گرایی شامل سه مجموعه امنیتی می‌باشد. به عقیده وی، شکل‌گیری منطقه امنیتی خاورمیانه به عنوان سطحی مستقل با استقلال کشورهای استعماری صورت پذیرفته است. این در حالی است که ویژگی امنیتی خاورمیانه بعد از فروپاشی عثمانی به علت استمارگرایی قدرت‌های بزرگ ذیل گفتمان امنیتی آنها تعریف گردیده و عمدتاً به لحاظ شکل‌گیری امنیتی تابع عوامل برون‌گفتمانی از جمله قدرت‌های بزرگ بوده است. به گونه‌ای که پس از استقلال کشورهای خاورمیانه در برابر میراث استعمار و ساختار نظام بین‌المللی و اهداف قدرت‌های بزرگ قرار گرفته است. لذا، خاورمیانه در چارچوب نظام بین‌المللی حاکم تعریف گردیده و نمی‌توان به آن سطحی مستقلی از نظام بین‌الملل قائل شد. با این همه سه مجموعه امنیتی مورد ادعای بوزان، عمدتاً شامل، شامات، خلیج فارس و مغرب می‌باشد.

تمامی آنچه که بوزان در بررسی منطقه خاورمیانه به آن پرداخته است، صرفاً گفتمان واقع‌گرای مبتنی بر دال مرکزی امنیت است. گفتمان که با مفصل‌بندی عناصر خود در پیرامون امنیت، نظام معنای را تولید کرده است. نکته مهم این است که گفتمان واقع‌گرای با هژمون شدن باعث ایجاد الگوی خاص رفتاری شده است و به آن جنبه حقیقی و واقعی داده است که امروزه به آن معضل امنیتی گفته می‌شود. اما باید دقت نمود که واقعیت یک بر ساخته گفتمانی است.

این گفتمان با تثبیت معنای، حقیقت‌ها را تولید کرده است، گویا همیشه بوده‌اند و همواره نیز خواهند بود. می‌توان برای روشن شدن این مطلب به دیدگاه گرامشی نظر انداخت، از منظر وی، هژمونی ناشی از قدرتی است که طبقه حاکم می‌تواند به وسیله آن، طبقات دیگر را قانع کند که منافع آن منافع همه طبقات است. این فرضیه گفتمان واقع‌گرای که معضل امنیتی یک دولت با به حداکثر رساندن قدرت، عمدتاً نظامی حل خواهد شد، نهایتاً با این مشکل روبرو می‌شود که همه کشورها نمی‌توانند به یک اندازه رشد کنند و اگر امنیت یک کشور به ضرر و هزینه کشور دیگری تأمین شود، نتیجه‌ای جزء بحران امنیتی در بر نخواهد داشت. لذا توجه به مسائل امنیتی نیازمند رویکردی جدید می‌باشد که در کاهش معضلات آن کارگر افتد. در بررسی مسائل امنیتی توجه به هویت نیز اهمیت خاصی برخوردار است. به واقع امنیت در ارتباط با هویت شکل می‌گیرد. لذا توجه به مسائل هویت در شکل‌دهی به گفتمان‌های امنیت جنبه دیگری از مسئله است که این پژوهش به آن پرداخته است. شکل‌گیری مسائل امنیتی خاورمیانه در قالب تحلیل زبان شناختی سوسور با محوریت ساختارگرایی و تبارشناسی گفتمان امنیت در قالب گسست گفتمانی ذیل شکل‌گیری هویت از جمله رویکردهای پست مدرن است که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۳- اهمیت موضوع

بدون شک امروزه نمی‌توان از مفاهیم همچون قدرت و امنیت به شیوه رایج مفاهیم گذشته سخن گفت. از دیدگاه بسیاری از اندیشمندان عصر حاضر عصر پیوست‌ها، گسست‌ها، جابه‌جایی‌ها، ناپیوستگی‌ها فرار رسیده است. در این میان تحولات و گسست‌های رخ داده در حوزه مسائل همچون هویت، قدرت، دانش، امنیت دیگر چهره نظامی خود را از دست داده نه تنها بررسی مسائل امنیت امروزه در ذیل مسائل نظامی کمتر شده بلکه مطالعه آن از رهگذر قدرت نظامی نیز ناصواب جلوه می‌کند. چرا که عصر پست مدرن عصر مرگ هویت و در عین حال تولید هویت‌های متکثر است. بنابراین، بررسی مسائل امنیت خاورمیانه به عنوان یکی از بحرانی‌ترین مناطق در رهگذر رویکرد پست مدرن ضروری جلوه می‌کند. امید آن می‌رود که با هژمون شدن این رهیافت در منطقه خاورمیانه بتوان قسمت عمده‌ای از مشکلات امنیتی منطقه را کاهش داد.

۱-۴- اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش آشکار کردن گفتمانی جدید در بررسی مسائل امنیتی خاورمیانه و کمک به کاهش معضلات امنیتی در منطقه می‌باشد. همچنین نشان دادن ناکارآمدی رویکرد واقع‌گرایی در فهم و کاهش معضلات امنیتی در منطقه خاورمیانه و اهمیت تغییر گفتمان در مطالعه مسائل امنیتی از جمله اهداف فرعی پژوهش می‌باشند.

۱-۵- پیشینه پژوهش

در بررسی پیشینه و ادبیات پژوهش هر چند تکثر و منابع متعددی وجود دارند اما در یک نگرش کلی می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

بری بوزان (۱۳۸۱) در مقاله ای تحت عنوان «خاورمیانه: ساختاری همواره کشمکش زا»، بر این نکته تاکید می کند که ساختار امنیتی خاورمیانه متشکل از مجموعه های امنیتی و عمدتاً تهدید حضور رژیم اسرائیل و تنش های ایدئولوژیک میان کشورها است.

به عقیده دکتر زندی (۱۳۸۷)، خاورمیانه به واسطه مسیر ارتباطی، منابع انرژی، تجربیات امپریالیستی و تعارضات فرهنگی اش با جهان خارج، محیطی واقع گرایانه و مبتنی بر امنیت دولتی، ملی و منطقه ای یافته و امنیت انسانی را به حاشیه برده است. این شرایط ره آورد صلح و ثبات برای خاورمیانه نبوده است. برای جبران گذشته و تقویت و حمایت از مسایل انسانی لازم است توجه به توسعه انسانی مد نظر قرار گیرد.

مراد علی صدوقی (۱۳۸۱) در تحقیقات انجام داده تحت عنوان « چشم انداز جهانی شدن در منطقه خاورمیانه » به این نتیجه دست یافته است که خاورمیانه دارای سنت دولت ها و پادشاهی مرکزی قوی با رهبران سیاسی مسن است. که این باعث شده است تا میل به آزاد سازی اقتصادی و بسته بودن حوزه سیاست، حکومت و نهادهای سیاسی (اقتدارگرایی) بوجود آید. براین اساس رقابت های ژئوپلیتیک، ناآرامی داخلی، منازعه اعراب و اسرائیل و بنیادگرایی اسلامی از مهمترین چالش های فراروی جهانی شدن در این منطقه هستند.

مارتین (۱۹۹۸) در کتاب تحت عنوان « مرزهای نوین در امنیت خاورمیانه » این مطلب را بیان می کند که در حال حاضر پدیداری مسایلی چون جهانی شدن، جنبش های اجتماعی، حرکت های تروریستی و ضد تروریستی و شکاف بین جوامع و دولت ها باعث شده است تا: ۱- ثبات و توسعه با بی ثباتی و سلطه جایگزین شوند. ۲- همه مسائل عادی، صبغه امنیتی پیدا کند. ۳- دولت های حاکم به جای پتانسیل های جهانی و مدنی به تشکیلات خودی و امنیتی تکیه کنند. ۴- راه حل های کوتاه مدت، طراحی آینده را تحت شعاع قرار دهد. در چنین شرایطی، تخمین فرصت ها و تهدیدهای آتی

ممالک خاورمیانه، به بحثی جدی و جدید تبدیل شده است. زیرا شرایط جدید، کارگزاران متفاوتی دارد و این تغییر مهم توزیع کنونی قدرت و ثروت را متحول خواهد کرد.

دکتر نصیری (۱۳۸۲) طی پژوهشی با عنوان « رهیافت های امنیت پژوهی در خاورمیانه » بر این عقیده است که بسیاری از آثار منتشره در خصوص خاورمیانه، متغیر «منازعه» و «کشمکش» و نه «توسعه» را مورد بحث و مطالعه قرار داده اند. رهیافت توسعه محور اقتصاد سیاسی بر آن است که منازعه ویژگی حتمی خاورمیانه نیست و این منطقه استحقاق مطالعه توسعه محور را دارد. بنابراین، خاورمیانه مستعد توسعه است و کشمکش های تاریخی، ناشی از جبر زمانه، بحران های اقتصادی بین المللی و ناملايمات منطقه ای بوده است.

مارتین (۱۳۷۹) در مقاله ای تحت عنوان « رهیافتی جامع برای مطالعه امنیت ملی در خاورمیانه»، به باور نویسنده مقاله، رهیافت های که تاکنون مورد بررسی قرار گرفته اند، مشکلات ویژه خود را داشته اند و برای سازماندهی به معضل امنیتی باید مدل جامع و کاملی تنظیم شود. پارادایم جامع نویسنده پنج متغیر مستقل (امکانات نظامی، مشروعیت، توانمندی اقتصادی، مدارا و همزیستی قومی - مذهبی و دسترسی به مواد خام حیاتی) را تشریح و امنیت ملی را تابعی از نحوه کارکرد و تعامل آن ها می داند.

سعیده لطفیان (۱۳۸۸) طی مقاله ای با عنوان « مداخله نظامیان در سیاست خاورمیانه » بر این نکته تاکید می کند که افزایش نفوذ ارتش در امور غیر نظامی در خاورمیانه و استفاده از زور به عنوان ابزار تسلط و قدرت سیاسی، اهمیت ارزش های نظامی و افزایش نهادها و سازمان های شبه نظامی مربوط در خاورمیانه از جمله دلایل تمایل به جنگ در این منطقه می باشد.

ابراهیم متقی (۱۳۸۸) در پژوهشی با موضوع « معضل امنیتی و نظریه های متعارض امنیت سازی در خلیج فارس » به این مطلب اشاره می کند که فرآیندهای منطقه گرایي در خاورمیانه و

خلیج فارس رویکرد امنیت محور دارند، اما تاکنون شکل بندی امنیتی مشخصی مورد پذیرش واحدهای سیاسی آن قرار نگرفته است. چنین وضعیتی را می توان عامل اصلی شکل گیری «معضل امنیتی» در منطقه دانست. هریک از رهیافت های ارایه شده بر اساس شکل خاصی از معادله قدرت، رفتار و امنیت سازماندهی شده است.

باری بوزان و ال ویور (۲۰۰۳) در کتابی تحت عنوان « مناطق و قدرت ها: ساختار امنیت بین المللی » بیانگر این مطلب است که با وجود مهم بودن سطح منطقه ای در دوران جنگ سرد رقابت ابرقدرت ها مانع از ایفای نقش پویش های امنیتی منطقه ای در امنیت بین المللی می شد، اما با پایان جنگ سرد اهمیت سطح منطقه ای آشکار شده است. فرض بنیادین بوزان و ویور آن است که بر خلاف ادعای رئالیسم، امنیت در سطح منطقه ای الزاما تابع امنیت در سطح بین المللی نیست. نمی توان با مطالعه مسائل مرتبط با امنیت بین المللی، امنیت را در مناطق درک کرد. برای بسیاری از دولت های جهان امکان بازی در یک سطح جهانی مثل ابرقدرت ها یا قدرت های بزرگ وجود ندارد و لذا مسایل اصلی امنیتی آن ها در همسایگی آن ها تعریف می شود.

سید عبدالعلی قوام (۱۳۹۰) در کتاب « جهانی شدن و جهان سوم » به این مطلب اشاره می کند که بعد تناقض نمای امنیت ملی در عرصه جهانی شدن از آنجا ناشی می شود که تهدیدات جدید امنیتی نه تنها کارکرد دولت ها را در قبال امنیت تغییر می دهد بلکه حتی ماهیت دولت ها را نیز به چالش می طلبد، به عبارت دیگر در دو مقیاس می توان از مشکل امنیت ملی سخن گفت، ابتدا آنکه تهدیدات جدید امنیتی که بیشتر برآمده از پدیده مهاجرت، وابستگی متقابل و مسائلی از قبیل محیط زیست، اقلیت ها و مواد مخدر هستند، از یک سو کارکرد سنتی امنیت ملی را بی فایده می سازند و از سوی دیگر دو روند فراملی و فراملی، ماهیت دولت ها را نیز تغییر می دهند. با این وجود هم این تهدیدات جدید و هم این روندها پدیده های نوینی هستند که در پروسه جهانی شدن ظاهر گشته اند.

افتخاری (۱۳۸۴) طی مقاله ای با عنوان « خاورمیانه: منطقه ای امنیتی شده» بر این است که از نظر تحلیل ساختار نظام امنیت جهانی و بررسی تحول جایگاه خاورمیانه از یک منطقه مهم حاشیه ای در دوره جنگ سرد به منطقه کانونی معادلات امنیتی در دوره پس از جنگ سرد تبدیل شده است و نتیجه می گیرد که خاورمیانه در درون کلیه سناریوهای غربی، منطقه ای امنیتی شده تعریف می شود. مطالعات و پژوهش های گذشته حاکی از نظام معنای واقع گرایی هستند. نظام معنای که سوژه در آن اسیر است و گذاره های موجود را واقعیت تلقی می کند. بنابراین این رویکرد به علت ایجاد مشکلات امنیتی عدیده در منطقه خاورمیانه ناکارآمد جلوه می کنند. لذا، بررسی رویکرد جدید به مسائل خاورمیانه با چارچوب پست مدرنیسم می تواند در کاهش معضلات امنیتی آن موثر واقع گردد. براین اساس، پژوهش با بهره گیری تبارشناسی فوکو و همچنین تحلیل زبانشناختی سوسور در صدد نشان دادن تحول گفتمان امنیت در منطقه خاورمیانه است. لذا، رویکرد جدید نوعی نوآوری در بررسی مسائل امنیتی به شمار می رود.

۱-۶- سوال اصلی پژوهش

سؤال اصلی پژوهش این است که رویکرد پست مدرن چگونه می تواند در حل معضلات امنیتی خاورمیانه مفید واقع شود؟

۱-۷- سؤالات فرعی

- سؤالات فرعی که پژوهش به دنبال پاسخ آنها است شامل موارد ذیل می باشد.
- مطابق تحلیل زبانشناختی سوسور مفهوم خاورمیانه چگونه بر ساخته شده است؟
- مولفه ها و ویژگی های گفتمان امنیتی ناشی از رویکرد پست مدرن چیست؟